

Věc C-229/20

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

29. května 2020

Předkládající soud:

Sofijski rajonen sad (Bulharsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

29. května 2020

Žalobce:

P

Žalovaná:

„K“ EOOD

Předmět původního řízení

Smlouva o spotřebitelském úvěru, ve které nejsou jasně stanoveny celkové náklady úvěru – Přiměřenost sankcí, které v takovémto případě stanoví vnitrostátní právo (neplatnost smlouvy), s ohledem na ustanovení směrnice 2008/48/ES – Uzavření samostatné dohody o poskytnutí vedlejších plnění, která bezprostředně souvisí se smlouvami o spotřebitelském úvěru a s možností pozměnit a odložit smluvní splátky – Případná zneužívající povaha ve smyslu směrnice 93/13/EHS ujednání, kterým se stanoví cena tohoto balíčku plnění – Otázka, jakého druhu musí být tato vedlejší plnění, aby byla považována za součást hlavního předmětu smlouvy – Otázka, zda náklady na takováto vedlejší plnění musí být považovány za součást „celkových nákladů úvěru“, na jejichž základě se podle směrnice 2008/48/ES určuje roční procentní sazba nákladů.

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Výklad, na základě článku 267 SFEU, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES a směrnice Rady 93/13/EHS v souvislosti s namítnutou neplatností

smlouvy o spotřebitelském úvěru z důvodu zneužívajících nebo neplatných ujednání, která jsou uvedena v samostatné dohodě o poskytnutí vedlejších plnění v souvislosti s poskytnutým úvěrem.

Předběžné otázky

1. Musí být čl. 3 písm. g) směrnice 2008/48/ES vykládán v tom smyslu, že poplatky za vedlejší plnění, které byly dohodnuty ke smlouvě o spotřebitelském úvěru, jako jsou poplatky za možnost odložit a snížit splátky, představují část roční procentní sazby nákladů tohoto úvěru?
2. Musí být čl. 10 odst. 2 písm. g) směrnice 2008/48/ES vykládán v tom smyslu, že nesprávné uvedení roční procentní sazby nákladů v úvěrové smlouvě uzavřené mezi podnikatelem a spotřebitelem jako dlužníkem musí být považováno za neuvedení roční procentní sazby nákladů v úvěrové smlouvě a vnitrostátní soud musí uplatnit právní důsledky, které vnitrostátní právo stanoví pro případ, že ve smlouvě o spotřebitelském úvěru není uvedena roční procentní sazba nákladů?
3. Musí být čl. 22 odst. 4 směrnice 2008/48/ES vykládán v tom smyslu, že sankce, kterou stanoví vnitrostátní právo v podobě neplatnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru, v důsledku čehož musí být vrácena pouze poskytnutá částka kapitálu, je přiměřená, pokud ve smlouvě o spotřebitelském úvěru není přesně uvedena roční procentní sazba nákladů?
4. Musí být čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice 93/13/EHS vykládán v tom smyslu, že poplatky za balíček vedlejších plnění, které jsou stanoveny v samostatné dodatkové dohodě ke smlouvě o spotřebitelském úvěru jakožto hlavní smlouvě, musí být považovány za součást hlavního předmětu smlouvy a nemohou proto být předmětem přezkumu zneužívající povahy?
5. Nezávisle na odpovědi na třetí otázku: Musí být čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13/EHS ve spojení s bodem 1 písm. o) přílohy této směrnice vykládán v tom smyslu, že ujednání smlouvy o vedlejších plněních ke smlouvě o spotřebitelském úvěru má zneužívající povahu, pokud se v něm spotřebiteli poskytuje abstraktní možnost odložit a nově rozvrhnout své splátky, za což je povinen zaplatit poplatky také tehdy, pokud této možnosti nevyužije?

Uplatňovaná ustanovení unijního práva a judikatura

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS, zejména čl. 3 písm. g); čl. 4 odst. 1 a 2; čl. 10 odst. 2 písm. g); článek 23.

Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách, zejména čl. 3 odst. 1; čl. 4 odst. 1; článek 5; bod 1 písm. o) přílohy této směrnice.

Rozsudek ze dne 20. září 2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17 (EU:C:2018:745).

Rozsudek ze dne 9. listopadu 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15 (EU:C:2016:842).

Uplatňovaná ustanovení vnitrostátního práva

Zakon za zadalženijata i dogovorite (zákon o závazkových a smluvních vztazích), zejména články 26, 34 a 55.

Zakon za potrebitelskia kredit (zákon o spotřebitelském úvěru), zejména články 10a, 11, 19, 21 až 24 a článek 33, jakož i § 1 Doplnitelní razporedbi (dodatková ustanovení) k tomuto zákonu.

Zakon za zashtita na potrebitelite (zákon o ochraně spotřebitele), zejména články 146 až 148.

Stručný popis skutkového stavu a řízení

- 1 Dne 13. dubna 2017 uzavřel P s bydlištěm v Sofii (Bulharsko) a nebankovní finanční instituce „K“ EOOD rovněž usazená v Sofii smlouvu o spotřebitelském úvěru. Žalobci byla na základě této smlouvy poskytnuta peněžní částka ve výši 3 000 Leva (BGN) (přibližně 1 500 EUR) na dobu 24 měsíců. Za tento úvěr byly stanoveny úroky ve výši 41,17 % ročně a roční procentní sazba nákladů činí 49,89 %. Bylo dohodnuto, že úvěr má být splacen ve 24 stejně vysokých měsíčních splátkách. Stanovená denní úroková sazba činí 0,11 %. Celková částka, jež má být za tento úvěr vrácena, tak činí 4 451,04 BGN (přibližně 2 225 EUR). Uzavřením této úvěrové smlouvy žalobce souhlasil s všeobecnými obchodními podmínkami žalované.
- 2 Kromě úvěrové smlouvy byla uzavřena samostatná dohoda o vedlejších plněních. Tato dohoda stanoví, že žalobce může využít balíček pěti vedlejších plnění: „1. Přednostní posouzení a vyplacení spotřebitelského úvěru; 2. Možnost odložit zaplacení určitého počtu splátek; 3. Možnost snížit výši určitého počtu splátek; 4. Možnost změnit dobu splatnosti; 5. Zjednodušený postup poskytnutí dodatečných prostředků“.
- 3 Cena tohoto balíčku vedlejších plnění činí 3 601,44 BGN (přibližně 1 800 EUR), je rozdělena na splátky, které mají stejnou splatnost jako splátky úvěru. Celková částka, která má být zaplacena v rámci hlavní úvěrové smlouvy a balíčku vedlejších plnění činí 8 052,48 BGN (přibližně 4 026 EUR).

- 4 Zvolená plnění mohou být podle všeobecných obchodních podmínek žalované využita jen za určitých podmínek. Například možnost odložit splácení určitého počtu splátek je podmíněna určitými důvody jako je ztráta pracovního místa nebo nemoc, a odloženy mohou být maximálně čtyři splátky; snížení splátek je přípustné rovněž jen u maximálně čtyř smluvních splátek. V případě každého jednotlivého využití uvedených plnění se podepisuje písemná dodatečná dohoda.
- 5 Podle ustanovení dohody o poskytnutí vedlejších plnění není tato dohoda podmínkou pro uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo pro poskytnutí úvěru za nabídnutých podmínek. Výslovně se poukazuje na skutečnost, že zákazník tuto dohodu uzavírá dobrovolně, že rozumí jejímu obsahu, a že podpisem této dohody souhlasí se všemi jejími ustanoveními.
- 6 Je stanoveno, že žalovaná vedlejší plnění poskytuje jako možnost, zatímco dlužník je povinen tato plnění zaplatit, nezávisle na tom, zda je využije. Odměna za tato plnění je sice splatná okamžitě, v případě řádného splácení úvěru se však její splatnost odkládá podle jednotlivých měsíčních splátek.
- 7 Žalobce dvakrát využil vedlejších plnění z balíčku. Poprvé požádal o odklad splatnosti dvou smluvních měsíčních splátek. V této souvislosti byla podepsána příloha k úvěrové smlouvě, kterou bylo odloženo zaplacení splátek splatných v srpnu a září 2017. Druhou přílohou bylo odloženo rovněž zaplacení sedmé splátky úvěru podle splátkového kalendáře.
- 8 Žalobce podal u předkládajícího soudu žalobu a tvrdí, že vícero ujednání smlouvy o spotřebitelském úvěru je v rozporu s kogentními právními předpisy nebo má zneužívající povahu, a že tato smlouva je proto neplatná.

Hlavní argumenty účastníků původního řízení

- 9 Hlavním argumentem žalobce je, že smlouva je jako celek neplatná, protože vícero smluvních ujednání je v rozporu s kogentními právními předpisy nebo má zneužívající povahu. Žalovaná proto nemá nárok na to, aby od žalobce dostala smluvní odměnu. Žalobce se domáhá vydání toho, co žalovaná získala (v souladu se zásadou uvedenou v článku 34 zakon za zadalzheniata i dogovorite, podle níž musí být vydáno vše, co bylo získáno na základě neplatné smlouvy, a zásadou uvedenou v článku 23 zakon za potrebitelskia kredit, podle níž je spotřebitel v případě neplatnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru povinen vrátit získanou částku bez poplatků a úroků). Žalobce se domáhá toho, aby mu žalovaná vrátila přeplatek, který vzhledem k neplatnosti smlouvy zaplatil bez právního důvodu.
- 10 Žalobce zdůrazňuje, že úvěrová smlouva podle všeobecných obchodních podmínek věřitele automaticky končí v případě, že dojde k opoždění splátek o více než třicet dnů. V rozporu s tímto ujednáním se krom toho stanoví, že dlužník je v případě takového „ukončení“ povinen zaplatit všechny smluvně dohodnuté splátky v plné výši. Žalobce proto tvrdí, že se v případě finančních potíží nemůže podle smluvních ujednání zbavit zvláštní zátěže vyplývající z povinnosti zaplatit

balíček vedlejších plnění, což je jedním z důvodů zakládajících předpoklad neplatnosti úvěrové smlouvy.

- 11 Žalobce dále tvrdí, že ujednání týkající se zaplacení balíčku vedlejších plnění mají zneužívající povahu, protože je povinen platit za „plnění“, které ve skutečnosti zřejmě nevyužije. Poukazuje na to, že možnost odložení a snížení splátek úvěru v konečném důsledku neexistuje ani v případě koupi balíčku vedlejších plnění automaticky, nýbrž vyžaduje, aby s příslušným využitím této možnosti souhlasil věřitel. Žalobce proto tvrdí, že platí za plnění, která nedostává, což představuje typický příklad zneužívajícího ujednání ve smyslu bodu 1 písm. o) přílohy směrnice 93/13/EHS.
- 12 Znalecký posudek z oboru účetnictví, který byl v projednávané věci vypracován, dochází k závěru, že roční procentní sazba nákladů činí 49,89 %, pokud se vypočítává pouze na základě povinností vyplývajících z hlavní úvěrové smlouvy. Pokud se však do výpočtu roční procentní sazby nákladů zahrne cena za balíček vedlejších plnění, stoupne roční procentní sazba nákladů na 216,05 %.
- 13 Žalobce v této souvislosti zdůrazňuje, že zákon v době uzavření úvěrové smlouvy zakazoval, aby roční procentní sazba nákladů v rámci úvěrových smluv přesahovala pětinasobek zákonné úrokové sazby ve výši 10 % za rok po dobu splácení úvěru, roční procentní sazba nákladů proto mohla činit maximálně 50 %. Podle čl. 19 odst. 5 zákon za spotřebitelská kredit jsou smluvní ujednání, která vedou k překročení této prahové hodnoty, neplatná. Krom toho je podle čl. 21 odst. 1 tohoto zákona neplatné rovněž každé ujednání smlouvy o spotřebitelském úvěru, které má za cíl, nebo které vede k obcházení požadavků tohoto zákona. Krom toho, podle zákon za spotřebitelská kredit (článek 22 ve spojení s čl. 11 odst. 1 bodem 10) je smlouva o spotřebitelském úvěru neplatná, pokud není uvedena roční procentní sazba nákladů, spotřebitel je pak povinen vrátit pouze částku, kterou skutečně získal, bez úroků a nákladů.

Stručné odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 14 Předkládající soud si nejprve klade otázku, zda je možno nepřesné uvedení výše roční procentní sazby nákladů ve smlouvě o spotřebitelském úvěru považovat za neuvedení této sazby. Předkládající soud má za to, že s ohledem na požadavek jasné formulace ujednání ve spotřebitelských smlouvách a s ohledem na skutečnost, že každou nepřesnost je nutno vykládat v neprospěch podnikatele (článek 147 zákon za zashtita na potrebitelite ve spojení s článkem 24 zákon za potrebitelskia kredit), je třeba dospět k tomuto závěru. Uvedená ustanovení provádí článek 5 směrnice 93/13/EHS do vnitrostátního práva.
- 15 V rozsudku EOS KSI Slovensko (C-448/17) Soudní dvůr rozhodl, že nejasně formulované ujednání o výši roční procentní sazby nákladů neodpovídá požadavkům čl. 4 odst. 2 směrnice o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách, a že předkládající soud je proto oprávněn takovoto ustanovení nepoužít. V projednávaném případě vzniká otázka, zda tato zásada

platí také tehdy, pokud podnikatel výši roční procentní sazby nákladů uvede vědomě nepřesně, aby tak obešel zákaz nepřiměřeného zvýšení roční procentní sazby nákladů vyplývající z vnitrostátní právní úpravy.

- 16 Předkládající soud se zadruhé táže, zda takové náklady, jako jsou v projednávané věci náklady na balíček vedlejších plnění, musí být zahrnuty do výpočtu roční procentní sazby nákladů smlouvy o spotřebitelském úvěru. Postup pro určení roční procentní sazby nákladů je plně harmonizován v čl. 3 písm. g) směrnice 2008/48/EE, a Soudní dvůr proto musí vyjasnit, zda výpočet roční procentní sazby nákladů musí zahrnovat takové poplatky, jako jsou ty, které byly v projednávané věci dohodnuty mezi účastníky řízení.
- 17 V tomto ohledu zastává předkládající soud názor, že vzorec pro výpočet roční procentní sazby nákladů úvěru musí být v maximální možné míře předvídatelný. Některé platby spojené s úvěrem, včetně plateb souvisejících s jeho splácením, musí proto vždy být považovány za náklady úvěrové smlouvy. Okolnost, že určitý úvěr může být uzavřen za flexibilnějších nebo spíše „přísnějších“ podmínek, nemůže vést k tomu, že se spotřebitel ponechá v nejistotě, pokud jde o cenu, kterou zaplatí za poskytnutí větší míry flexibility. Spotřebitel by si dokázal lépe vybrat mezi úvěrovými produkty, pokud by poplatky za odložení nebo změnu splátek, které musí zaplatit i tehdy, pokud tohoto práva nevyužije, byly zahrnuty do roční procentní sazby nákladů. V opačném případě by spotřebitel musel provádět složité matematické výpočty, aby mohl vzájemně porovnat riziko spojené s nutností odložit své splátky a riziko vyplývající z rozhodnutí tyto splátky navýšit. Předkládající soud proto zastává názor, že náklady na odložení, jakož i forma a způsob splácení úvěru musí být zahrnuty do metody výpočtu roční procentní sazby nákladů.
- 18 Senát, jemuž byla věc předložena k rozhodnutí, považuje zatřetí za podstatnou otázku, zda jsou uvedená vedlejší plnění „nezbytnou podmínkou pro samotné poskytnutí úvěru“ a zda „poskytnutí úvěru vyplývá z využití“ těchto vedlejších plnění. Při odpovídání na tuto otázku by měl Soudní dvůr zohlednit, že v projednávané věci je nesporné, že spotřebitel při uzavírání úvěrové smlouvy dobrovolně požádal o předmětná vedlejší plnění – v řízení nebyla vznesena námitka, že by žalobce byl uveden v omyl, pokud jde o povahu jím uzavřené smlouvy. Nebylo rovněž tvrzeno, že by žalovaná bez plateb za takováto vedlejší plnění nesouhlasila s poskytnutím úvěru. Je však třeba přihlídnout k tomu, že tato vedlejší plnění mají být zaplacená již při uzavření smlouvy, přitom ale pravděpodobně nebudou využita. Krom toho je třeba zohlednit skutečnost, že tato plnění v celém rozsahu souvisí s formou a způsobem splácení úvěru a nesouvisí s tím, že by žalobce nabyl jiné zboží nebo služby, které by neodpovídaly částce, která mu již byla poskytnuta. Podle názoru předkládajícího soudu je rovněž důležitá okolnost, že tato plnění budou poskytnuta po uzavření doplňujících písemných dohod, a že pro jejich využití existuje mnoho podmínek.
- 19 Dále je třeba posoudit, zda vnitrostátní právo v případě, kdy roční procentní sazba nákladů není ve smlouvě o spotřebitelském úvěru jasně uvedena, stanoví

přiměřenou sankci. Podle rozsudku ve věci Home Credit Slovakia (C-42/15, bod 4 výroku) mohou vnitrostátní právní předpisy, které stanoví neplatnost smlouvy o spotřebitelském úvěru z důvodu menších nepřesností v jejím obsahu, představovat nepřiměřenou sankci ve smyslu článku 23 směrnice 2008/48/ES. V projednávané věci je nutno výkladem vyjasnit, zda souvislost s nepřesným uvedením úrokové sazby v úvěrové smlouvě musí vést k zániku právních účinků smlouvy a ke zproštění spotřebitele jeho povinnosti platit úroky a poplatky.

- 20 Podle názoru senátu, jemuž byla věc předložena k rozhodnutí, se může poskytovatel úvěru, pokud existuje jasný vzorec pro určení roční procentní sazby nákladů, bez problémů vyhnout riziku sankcí ve formě ztráty úroků a jeho veškerých smluvních příjmů. Nepřesné uvedení nákladů může současně uvést spotřebitele v omyl a vytvořit konkurenční výhodu vůči produktům jiných účastníků na trhu. Předkládající soud proto vychází z toho, že zákon může nesprávné uvedení roční procentní sazby nákladů poskytovatelem úvěru sankcionovat přísněji.
- 21 Jako poslední vzniká otázka, zda ujednání, která se týkají zaplacení za balíček vedlejších plnění žalobcem, mohou být pro žalobce v projednávané věci závazná. Na straně jedné se přitom jedná o otázku vnitrostátního práva, které ve výše uvedeném článku 19 zákon za potrebitelskia kredit omezuje maximální výši částky úvěrových nákladů. Na straně druhé se přitom jedná o otázku unijního práva, protože zaplacení vedlejších plnění se může opírat o použití zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách.
- 22 V souvislosti s požadavkem uvedeným v čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13/EHS, podle něž se zneužívající ujednání nesmí týkat hlavního předmětu smlouvy, má předkládající soud s ohledem na okolnost, že balíček vedlejších plnění byl dohodnut samostatně, pochybnosti o tom, zda ho lze považovat za „hlavní předmět“ smlouvy související s úvěrovou smlouvou nebo za dodatečnou podmínku úvěrové smlouvy. Pro posledně uvedenou možnost svědčí vazby mezi oběma smlouvami, jakož i okolnost, že poplatky za vedlejší plnění nejsou upraveny v dohodě o jejich poskytnutí, nýbrž v samotné smlouvě o spotřebitelském úvěru.
- 23 Předkládající soud se přiklání k závěru, že, pokud ustanovení unijního práva upravují smlouvy o poskytování plnění spojených s úvěrovými smlouvami, tato plnění by se neměla týkat formy a způsobu, jímž je úvěr poskytnut nebo splácen. Podle názoru předkládajícího soudu platí tato ustanovení spíše pro jiná plnění, která doplňují poskytnutí peněžní částky, jako jsou například elektronické platební služby, přístup ke službám informační společnosti a podobná plnění. Názor žalobce, že se nejedná o vedlejší plnění, se proto jeví jako opodstatněný. Krom toho nelze opomenout, že poskytovatel úvěru poskytuje peněžní částky s cílem zajistit si v pravidelných časových odstupech předvídatelný zisk, a že odložení a změna plateb je pro poskytovatele úvěru spojena s riziky. Možnost takového finančního odlehčení proto může být poskytnuta za úplatu.

- 24 Podle předkládajícího soudu by na otázku, zda by takovéto náklady na vedlejší plnění měly být vždy považovány za náklady opírající se o zneužívající ujednání, mělo být odpovězeno záporně. To by však muselo znamenat, že by spotřebitel v případě zaplacení dodatečných poplatků za takováto plnění musel mít právo využít těchto plnění téměř automaticky.

PRACOVNÍ DOKUMENT